

De integrale

De urban sprawl heeft niet alleen een weerslag op infrastructuur en mobiliteit, maar ook op de kosten en het niveau van de publieke dienstverlening. Dat vraagt om een sectoroverschrijdende aanpak. Wellicht kan de nieuwe Omgevingswet, die in Nederland in 2021 van kracht wordt, ons daarbij een handvat aanreiken.

omgevingsvisie een utopie?

KRISTIE N LEFEBER [RUIMTELIJK PLANNER]¹

Een belangrijk doel van de omgevingsvisie in Nederland is het bevorderen van een samenhangend beleid voor de fysieke leefomgeving. De visievorming op verschillende terreinen zoals ruimtelijke ontwikkeling, verkeer en vervoer, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen en cultureel erfgoed wordt in de Omgevingswet niet alleen samengevoegd, maar ook met elkaar verbonden. Zo worden mogelijk strijdige of juist meekoppelende ontwikkelingen al in een vroeg stadium met elkaar in verband gebracht.

Zowel de recente samenvoeging van de departementen 'Leefmilieu, Natuur en Energie' en 'Ruimte Vlaanderen' tot het departement 'Omgeving' als de invoering van de omgevingsvergunning vertrekken vanuit de overtuiging dat de integratie van het ruimtelijk beleid en het milieubeleid een efficiëntere organisatie oplevert. In dit kader voerde het Vlaams Planbureau voor Omgeving een prospectie uit rond internationale omgevingsplanning. In deze studie werden drie onderzoeksvragen geformuleerd: 'wat is het materieel object 'omgeving', 'welke thema's komen in een omgevingsvisie aan bod' en 'welk onderzoek is nog nodig'?

De filosofie van de Nederlandse Omgevingswet

In Nederland bundelt de nieuwe Omgevingswet de bestaande regelgeving voor ruimtelijke ordening, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Daarmee vormt ze de basis voor een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving. Het gaat om de balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving met het oog op een duurzame ontwikkeling².

Het motto van de wet – 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit' – is vertaald in twee maatschappelijke doelen:

- Een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden.
 - De fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om er maatschappelijke behoeften mee te vervullen.
- Om deze doelen te halen zijn vier verbeterdoelen geformuleerd:
- De inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht vergroten.
 - De fysieke leefomgeving samenhangend benaderen.
 - De bestuurlijke afwegingsruimte voor de

fysieke leefomgeving vergroten.

- De besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving versnellen en verbeteren.

De wet geeft zes kerninstrumenten voor het benutten en beschermen van de leefomgeving: de omgevingsvisie, het programma, decentrale regelgeving, algemene rijksregels voor activiteiten, de omgevingsvergunning en het projectbesluit. De decentrale regels staan in het gemeentelijk omgevingsplan, de provinciale omgevingsverordening en de waterschapsverordening.

De Nederlandse Omgevingswet schrijft voor dat rijksoverheid, provincies en gemeenten elk één omgevingsvisie opstellen, die in de plaats komt van structuurvisies, verkeers- en vervoersplannen, delen van de natuurvisie en strategische gedeelten van nationale en provinciale water- en milieubeleidsplannen.

De omgevingsvisie moet in elk geval de volgende elementen bevatten: een beschrijving van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied (wat gebeurt er/gaat er gebeuren aan ontwikkelingen en instandhouding van het grondgebied?) en ten slotte de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid (welke zijn de na te streven doelen en hoe worden die bereikt?)³.

De fysieke leefomgeving omvat meer dan alleen de ruimtelijke aspecten. Als verplichte aspecten, die integraal moeten terugkomen in de omgevingsvisie, noemt de wet bijvoorbeeld het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en activiteiten waardoor emissies, hinder of risico's worden veroorzaakt. En volgens de memorie van toelichting bij de wet worden ook ontwikkelingen op het gebied van cultureel erfgoed, energie-infrastructuur, landbouw, landschap, milieu, natuur en water meegewogen en beschreven. Een omgevingsvisie bestrijkt daarmee de hele breedte van de fysieke leefomgeving, zoals bedoeld in de Omgevingswet. De omgevingsvisie is dus niet een optelsom van beleidsvisies voor de diverse domeinen, maar een samenhangende visie op strategisch niveau.

Lessen uit de praktijk van de eerste omgevingsvisies

Het programma 'Aan de slag met de Omgevingswet' faciliteert en stimuleert overheden, initiatiefnemers en belanghebbenden om

¹ in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving, Departement Omgeving

² Zie ook de boekbespreking in Ruimte 39, p.84: Werken in de geest van de omgevingswet.

³ Zie ook de boekbespreking elders in dit nummer: Werken met de omgevingsvisie, visievorming onder de omgevingswet.